

CÂTEVA CONSIDERAȚII ASUPRA CONSTRUCȚIEI ADVERB + *DE* + ADJECTIV

MELITTA SZATHMARY
Universitatea din Craiova

Este bine cunoscut și tot mai răspândit procedeul de redare a superlativului absolut prin construcția **adverb + *de* + adjectiv**, ideea de superlativ „fiind datorat semanticii adverbului, purtător al unor semne gradual-superlative” (GALR I 2005: 162).

Acest tip de construcție este prezent atât în limba literară și în vorbirea oamenilor cultivați, cât și în limba vorbită, până la exprimarea familiar-argotică, având grade diferite de expresivitate.

Cornelia Mihai (1963) consideră că este dificilă o clasificare semantică a adverbilor, datorită fiind varietatea noțiunilor exprimate. Definitiv pentru această clasă ar fi circulația mare (sunt cuvinte mult folosite de o masă largă de vorbitori), bogăția semantică (implicit, am aduga noi, cea contextuală) și nonapartenența strictă la un stil sau altul.

De asemenea, „argoul și «slang»-ul ziaristic, limbajul politic și o anumită internaționalizare a limbii propun mereu noi posibilități de expresie, care se impun prin influența crescândă a mass-media” (Lüder 1995: 108).

Ne-am propus analiza selectivă a câtorva construcții pentru care am considerat necesare următoarele precizări:

- deși alese subiectiv, urmând mai ales ineditul și expresivitatea asocierilor, am avut în vedere și frecvența lor în mass-media actuale, uneori până la clișeizare; plecând de la o anumită construcție, am căutat adverbul și în alte contexte în care s-ar putea actualiza;
- adjectivele cu care se combină adverbele sunt doar enumerate, fiind uneori însoțite de un context minimal (substantivul/substantivele determinate) pentru dezambiguizare;
- în exemplele mai detaliate, pe lângă ilustrarea obișnuită a unei situații prezentate, am semnalat și asocierile de sensuri opuse (Sop), asocierea adverbilor cu adjective greu sau deloc compatibile (Incomp) precum și asocierea adverbilor cu adjective care, prin definiție, sunt superlative (Sup)¹.

Materialul ilustrativ pe care se bazează comentariile noastre a fost excerptat din surse diferite, în special din presa actuală. Sursele care atestă existența acestor combinații au fost consultate electronic, cu ajutorul motorului de căutare Google.

1. Pentru a evidenția calitățile unui produs sau avantajele produsului recomandat în raport cu altele similare, discursul publicitar recurge frecvent, la construcții superlative.

¹ Pentru a nu repeta aceeași precizare la fiecare exemplu unde se regăsesc situațiile de mai sus, am creat abrevieri pe care le vom nota la finalul exemplului în cauză.

1.1. Impecabil („care este fără cusur, ireproabil, perfect, desvârșit”)¹ este deja binecunoscut, din reclamele pentru detergenți, în construcțiile (rufe) *impecabil de albe, impecabil de curate*.

Construcțiile se regăsesc și în prezenturile de pe site-urile diferitelor spații de cazare, restaurante, substantivele determinate fiind: *camere, băi, aternuturi, ceară afuri, prosoape, fețe de masă, ervete* ș.a.

- (1) *În living-ul comun: prăjitor de pâine, filtru de cafea, cuptor cu microunde, plasmă și dvd-player, fețe de masă impecabil de curate.* (goingout.ro/pensiunea-pel-flora-bran)

Impecabil de se actualizează însuși în alte contexte: *clar /politico i/fine și catifelate/reu it/prost/stupid/strălucitor/lucios/frumos/logic și cuminte (discurs) cald* etc.

- (2) *Lentilele de contact PureVision® de la Bausch & Lomb sunt primele lentile create cu tehnologia inovatoare AerGel™, oferind o vedere impecabil de clar.* (bausch.ro)
(3) *Peste 65C este impecabil de fierbinte. Ce cooler folosești? și dacă nu schimbi cât de curând coolerul, va fi un procesor impecabil de ars...* (forum.chip.ro)
(4) *Jocul ei actoricesc impecabil de imaculat este asemenea unui nestemat de o raritate extraordinară.* (filmblog.ro) (Sup)

1.2. Strălucitor („1.care strălucește, care împrăstie lumină 2. (Despre ochi, privire, fațetă) Plin de strălucire, expresiv, luminos. (Despre culori) Viu, violent. 3. Fig. Fastuos, splendid”) apare în construcția (*din* și) *strălucitor de albi* în reclamele la pastele de dinți.

- (5) a. *Mizează pe Super Cristal AntiCarie pentru o respirație proaspătă, alege Super Cristal SuperAlb pentru dinți strălucitori de albi* (comunicatemedi.ro)
b. *Cu Dental White poți avea dinți strălucitori de albi.* (dintialbi.ro)

Strălucitor de curate a devenit construcție emblematică în sloganurile publicitare ale produselor de curățat, determinând substantivele: *suprafețe, geamuri, pahare, farfurii, vase* ș.a.

- (6) *Cif elimină uleiul și cea mai dificilă murdărie de pe diferite suprafețe din locuință, fără să zgârie și lăsându-le strălucitor de curate.* (unilever.ro)

Strălucitor de proaspete/negre/frumoasă/modern/romantice (castane):

- (7) *Alistair Cooke afirmă că partitura este „strălucitor de amatoare”, împrumutând câteva puține din stilurile mai multor compozitori clasici.* (agenda.liternet.ro) (Sop)

1.3. Periculos („care prezintă sau poate prezenta un pericol; primejdios”) este mai puțin întâlnit în discursul publicitar:

- (8) *LION este un baton ușor, cu o textură complexă și periculos de bun.* (nestle.ro)

dar se actualizează în contexte dintre cele mai diverse.

Periculos de *sexy/proțiti/inteligent/mare/penibil/abundent/uman/lene și inactiv (ar) /prost/năcăplicitisitoare/puternic (mai în) /imprecise (sondajele)/sincer/fragil/adânc/*

¹ Sursa sensurilor/definițiilor/sinonimelor este <http://www.dexonline.ro>.

incompetent (clasa politic)/atr g toare/cald /exact/captivant /amuzant/mic (nivelul infla iei)/dezbinat (Europa)/impredictibil (instabilitatea politic)/sugestiv etc.:

- (9) *Întâmpl tor, cu totul întâmpl tor am cunoscut un b iat. Un b iat **periculos de simpatic, periculos de tân r, periculos de amabil.*** (maurice.onemagazin.ro)
- (10) *Ce te chinui a a... cu cercei, cu igarea, cu ochelari de soare i te strâmbi în oglinda? Pune un afi pe tine „**periculos de periculos**”, e mai simplu!* (pitipoancasicocalarul.blogspot.com)

1.4. Prin sensul de baz , **delicios** („(despre mânc ruri i b uturi) Foarte gustos, savuros. Fig. Extrem de pl cut, încânt tor, fermec tor”) ar trebui s apar în asocieri limitate. Sensul figurat îns pare a fi mai bine reprezentat, iar exemplele de mai jos confirm acest lucru.

Delicios de bun /s n toase (piele)/s n toase (brânzeturi)/frumos/rafinat (gust)/gustos/excentric /aromat i cremos (nectar)/omeneasc (eroare)/fermec toare/imoral /încurcat (poveste)/scandalos (nonconformism)/înviorante i suculente (mere)/naiv/spontan i contemporan (poveste)/ispititoare i aromate/poetice haotic ironic (intrig) etc.:

- (11) *Face i cuno tin cu gama inovatoare Herbal Essences - creat pentru un p r **delicios de frumos** i pentru un moment special de fantezie i r sf în fiecare diminea .* (herbalessence.ro) (Incomp)¹
- (12) *Atunci când Jamie g te te, zilele sunt **delicios de minunate.*** (consumatoronline.ro) (Sup)

1.5. Seduc tor („care seduce, incit , captiveaz prin aspect, prin fel de a fi etc., (persoan), fermec toare, încânt toare”) este mult întâlnit, ca adjectiv, mai ales în reclamele la parfumuri, la produse cosmetice.(*parfum seduc tor, machiaj seduc tor*). În construc ia superlativ , *seduc tor de* este destul de selectiv cu adjectivele cu care se combin .

Seduc tor de *senin/simplu/frumos/puternic/ro ii (buze)/zvelt/captivant /bogat/oscilant /lungi (gene)/carismatic/trist/cinic/sexy/feminine .a.*

- (13) *Într-o atmosfer **seduc tor de ro ie i aromat** de cele mai fine esen e, ne-am reîntâlnit cu bucurie pentru a celebra femeia i frumoase ea ei diafan .* (avospaceblog.ro)

2. i exprimarea familiar-argotic exploateaz această modalitate de realizare a superlativului.

Bestial, criminal, demen ial, mortal devin în limbajul argotic, cu prec dere în cel al adolescen ilor, sinonime cu „grozav, extraordinar, formidabil”².

2.1. Bestial de u or/mare/gustoas /comic/dulce/tare „grozav, cool”:

- (14) a. *am papuci cump ra i din afar i sunt f cu i în România. **Bestial de mi to, de rezisten i.*** (arhiblog.ro) (Sup)
- b. *in minte i eu când am fost acum 5-6 ani la B ile Herculane. A fost **bestial de super.*** (sm.supermix.ro) (Sup)

¹ Dacă înem seama de sensul de baz al lui *delicios*, asocierea cu *frumos* este bizar , credem noi chiar incompatibil .

² Volceanov (2007) i dic ionarurban.ro, 123urban.ro.

c. care sunt tipii **bestial de cool** care desenează creaturile și personajele din jocurile video... (orasuldesmarald.wordpress.com) (Sup)

(15) trebuie să - i spun că se aude **bestial de bestial**. (forum.fanclub.ro)

2.2. Demențial de funny/mi to/tare/aromat /amuzante/enervant/profund/ieftin /delicios /gustoase/dramatic/sexy/actual/inspirate/captivant /stupid

(16) Este **demențial de finu** și **de frumoas** prima rokie... (forum.7p.ro)

(17) a. Asta o spun eu care sunt pro-B sescu total și necondiționat și care sunt anti-PDL mai mult decât total...super total, demențial de **total!** (reportervirtual.ro) (Incomp)

b. Pornesc din nou, (o ia la sfert) un zgomot metalic demențial de **uria**, cu „b taie”... venind.... dinspre motor... (aro4x4.net) (Incomp)

2.3. Criminal de bun/sensibil /pl cut /haios/prost/frumoas /captivant /comice/mari/dr gu /pozna :

(18) E blond natural, fir subțire și **criminal de m t sos!** (idieta.ro)

2.4. Mortal de frumos/bun/sexy/proast :

(19) Via a-i **mortal de frumoas** ! (ovidiuscridon.blogspot.com)

(20) mam , amalia, cum arat [tortul n.n.]...cred că e **mortal de bestial** ce e. (culinar.ro/forum)

Conotația negativă este dată de **nasol, na pa** și **penal**. **Penal** are sensul „nasol, urât, expirat, jenant; (despre pers.) idiot, prost, jalnic”¹.

2.5. Nasol de nashpa/mici/r u:

(21) **Nasol de na pa:** Claudiu Brînzan - prefect de Galați! (antidotul.ro)

2.6. Na pa de plictisitor/urât/mi to/na pa:

(22) **Naspa de naspa!** adică nu am mai văzut în viața mea un joc atât de nasol (joc-jocuri-barbie.ro)

2.7. Penal de urât/mic (oferta, dobânda)/banal:

(23) un cod civil care este penal de prost și un cod penal care este penibil și juridic și, mai ales, moral... (gandul.info)

3. Scandalul pensiilor exagerat de mari ale unor funcționari ai statului a lansat construcția superlativă **nesimțit de mari** în opoziție cu **pensii, salarii nesimțit de mici**, alte substantive determinate fiind: **salarii, pensii, preuri, comisioane, fraude, costuri**.

Nesimțit de apare și în alte contexte: **aglomerate (străzi)/ignorant/exagerat/bombastic /ridicoli/evident/mulți (bani)/indiscret/insistenți**:

¹ <http://www.dictionarurban.ro> și <http://www.123urban.ro>.

- (24) *Măi, „anonimu”, dar e ti nesim it de nesim it! Tu vorbe ti de „detractori” ... în condi ia ta de hahaler ??? (medicinist.com)*

4. Am optat pentru **jenant** și **penibil**, sinonime de altfel, pentru a ilustra un caz interesant de „împlinire reciproc de sens”¹, uneori până la tautologie, și pentru a semnala existența a unui nou cuvânt provenit din contaminarea celor două : **jenibil**.

4.1. Jenant de redus (bugetul)/naiv/întârziat /r ut cioase/simpl /mic /neserio i/ieftine/comerciali/lingu itoare/josnice/banale/pueril/imatur/elogios/corec i/scump etc.:

- (25) *Am reu it să ajung i eu ast zi la plaj , exasperat de culoarea mea **jenant de alb** . (blogcatalog.com)*
- (26) *De altfel gara e o permanent tenta ie a cafelei, chiflilor i pr jiturilor jenant de **dulci** i mai ales **jenant de scumpe**. (mynetboot.de)*
- (27) *E **jenant de penibil** când pici ca musca în lapte în animozit ile dintre ni te oameni... (romanalibera.com)*

4.2. Penibil de banal/neinspirat/neproductiv/nerealist/neoriginal /populist/ridicol /slugarnic/slab (oferta)/pu in/u or/incul i/sentimental /r ut cio i etc.:

- (28) *la era sufletul grupului Vacan a Mare, f r el deveniser din ce în ce mai **penibil de na pa**. (erdeeslink.net)*
- (29) *Pe urm f o analiz dac ceea ce sus ii nu e cumva deplasat i f r suport, dac nu chiar penibil de jenant, dovedind c nu ai cuno tin despre aceasta. (porumbei.ro)*
- (30) *Un primar **penibil de penibil**, un ministru la fel ca fostul primar. (rezistenta.net)*
- (31) *am vazut meciu lu dinamoo da a lu steaua a fost **penibil de jenal**². (metalfan.ro/forum)*

4.3. Jenibil³ de prost/simplu/nefericit (reclam)/prost/cretin/mari (pre uri):

- (32) *E ti **jenibil de penibil!** (blog.happyhour.ro)*

Concluzii

De i succint și selectiv , credem c analiza întreprins asupra construc iilor prezentate poate duce la urm toarele constat ri:

– unele asocieri (adverb-adjectiv) sunt prezente mai ales în limba literar și în vorbirea oamenilor cultiva i (limbajul criticii literare, al celei de art și de film);

– altele sunt prezente în limbajul colocvial, familiar, ilustrând u urin a vorbitorilor de a crea, corect și expresiv , astfel de structuri, dup un model existent (sursele exemplurilor sunt de cele mai multe ori forumuri de discu ie);

– o particularitate a acestei construc ii de superlativ este adverbul determinant „care îi poate spori capacitatea expresiv sau intensificatoare atunci când este folosit în sens figurat”⁴;

¹ Lüder (1995: 113).

² Cuvânt inventat de studen i pentru a înlocui expresia *penal de jenant* (<http://www.dictionarurban.ro>).

³ Combina ie între *jenant* și *penibil* (v. [dictionarurban.ro](http://www.dictionarurban.ro)).

⁴ Lüder (1995: 113).

– asocierile neobi nuite, asocierea cu un adjectiv deja purt tor de sem superlativ, asocierile tautologice, de i ocazionale, semnalez spontaneitatea vorbitorilor, nevoia continu de expresivitate i de „exagerare voit”, de extremizare a termenilor, exprimat mai ales prin forme care ascund în spatele lor superlativul”¹.

BIBLIOGRAFIE

- Gramatica limbii române*, 2005, I, *Cuvântul*, Bucure ti, Editura Academiei Române (GALR I).
Leonte, Corina, 1998, „Superlativul în argoul tinerilor”, *Studii i cercet ri lingvistice*, XLIX, 1-2, p. 163–167.
Lüder, Elsa, 1995, *Procedee de grada ie lingvistic*, Ia i, Editura Universit ii Al.I. Cuza.
Mihai, Cornelia, 1963, „Valoarea adverbial a adjectivelor în limba român contemporan”, *Studii i cercet ri lingvistice*, XIV, 2, p. 209–217.
Volceanov, George, 2007, *Dic ionar de argou al limbii române*, Bucure ti, Editura Niculescu.
<http://www.dictionarurban.ro>
<http://www.123urban.ro>
<http://www.dexonline.ro>

Some Considerations on the Use of the Romanian Grammatical Construction "Adverb + de + Adjective"

In Romanian, a very common grammatical construction which perfectly renders the idea of the superlative is *adverb + de + adjective*, mainly promoted and spread by the language of advertising (i.e. *perfectly white/clean, dangerously good*, etc)

Having considered some relevant examples of such constructions, we conclude that:

- some connections are specific to the literary language and are used mainly by educated people (i.e. the language used by literary criticism, art criticism, film criticism)
- other constructions are commonly present in the colloquial language, which means that people find it easy to create correct and suggestive constructions by following a well-known pattern

Consequently, we shall put forward some relevant constructions, which have been chosen from a wide range of examples. There are electronic sources that have been used in order to make this selection, and Google is a typical example of such electronic device.

The linguistic observations focus on various adverb formations and semantic features of adverbs.

¹ Leonte (1998: 163).